

Република Италия

Площ:	301 225 кв. км.
Население:	57,6 млн. души (2000 г.).
Столица:	Рим.
Официален език:	италиански.
Религия:	католици (82%).
Паритна единица:	евро (лира до 2002 г.).
Административно деление:	20 области, 5 от които с автономен статут (Вале д' Аоста, Сардиния, Сицилия, Трентино-Алто-Адидже, Фриули-Венеция-Джулия)
Държавно устройство:	република. Държавен глава – президент, избиран с тайно гласуване от парламента и от представители на областите. Законодателен орган – двукамарен парламент. Изпълнителен орган – Съвет на министрите, назначава от президента.

1. Общи бележки

Системата на съдебната власт в Италия включва съда и прокуратурата. Представителите на съда и прокуратурата се обозначават с родовото понятие "магистрати", т.е. принадлежащи към съдебната власт.

Правната уредба на съдебната власт на конституционно ниво се съдържа в чл. 101-110. В Конституцията е провъзгласен принципът на автономността на съдебната власт от другите държавни власти. Кралски декрет 511 от 1946 г. формулира подробно гаранциите за независимостта и безпристрастността на съдиите.

Гаранция за независимостта на съдебната власт е и нейният орган на управление – Висшият съвет на магистратурата (*Consiglio Superiore della Magistratura*). Това е единен орган на управление на съдилищата и на прокуратурата. Подробна нормативна регламентация на статута на Висшия съвет на магистратурата се съдържа в Закон 195 от 1958 г.

Устройственият нормативен акт на съдебната система е Кралски декрет 12 от 1941 г. , познат още като Закон за съдебната власт (*Ordinamento Giudiziario*).

При осъществяване на своите правомощия органите на съдебната власт се подпомагат от съдебната полиция, която е част от изпълнителната власт. Съгласно чл. 109 от Конституцията съдебната полиция е на пряко подчинение на магистратите.

Взаимоотношенията между основните участници в наказателното производство са уредени в Наказателно-процесуалния кодекс от 1988 г.

2. Висш съвет на магистратурата

Висшият съвет на магистратурата е автономен, върховен и единен управителен орган на съдебната и прокурорската институция. Негов председател е президентът на републиката.

Членове по право на Висшия съвет на магистратурата са председателят на Върховния касационен съд и главният прокурор към Върховния касационен съд. В състава му са включени още 24 изборни членове за срок от четири години. Шестнадесет от тях се избират от съдиите измежду представители на магистратурата. Осем се избират от парламента измежду практикуващи юристи и/или университетски преподаватели по право. Измежду членовете от парламентарната квота се избира заместник-председател.

Членовете на Висшия съвет на магистратурата не могат да бъдат адвокати и не могат да упражняват адвокатска професия.

Съгласно чл. 105 от Конституцията, Висшият съвет на магистратурата е компетентен по отношение на избора, назначаването, преместването, повишаването в длъжност и дисциплинарното производство по отношение на представители на съдебната власт.

Министърът на правосъдието взема участие в процедурата по назначаване на висшите ръководни длъжности в органите на съдебната власт. Той присъства на заседанията на Висшия съвет на магистратурата, когато иска да изкаже мнение по даден въпрос.

3. Система на правораздавателните органи

Системата на правосъдните органи включва съдилища с обща компетентност, съдилища със специална компетентност и особени юрисдикции с компетентност по административни, счетоводни, военни и данъчни въпроси.

3.1. Съдилища

Правосъдието се осъществява от съда в името на народа. Съдиите са независими и безпристрастни. При осъществяване на своите служебни задължения те се подчиняват единствено на закона.

Конституцията прогласява несменяемостта на съдиите. Те не могат да бъдат уволнявани, временно отстранявани от длъжност, премествани в друг район или на друга длъжност без решение на Висшия съвет на магистратурата.

В италианската съдебна система функционират няколко различни видове съдилища. Компетентни като първа инстанция са едновременно **магистратският съд** (*Pretura*), **трибуналът** (обикновен първоинстанционен съд - *Tribunale*) и **съдът със съдебни заседатели** (*Corte di Assise*). Разграничението между тях се състои в делата, които

са им подсъдни. Всяка една от тези първи инстанции е компетентна по определен вид престъпления.

Друга разлика се наблюдава в състава, в който съдилищата заседават. Магистратският съд е винаги едноличен орган. Трибуналет по правило е колективен орган и се състои от трима съдии. Съдът със съдебни заседатели действа винаги като колективен орган в състав от двама съдии и шестима съдебни заседатели.

Процедурата пред всички първоинстанционни съдилища е идентична. Следва да се посочи обаче, че в магистратския съд не се провежда процедурата по предварително изслушване.

3.1.1. Съдилища с обща компетентност

Съдилищата с обща компетентност са гражданският и наказателният съд. Тяхната система се състои от: **мирови съд** (*Giudice di pace*); **трибунал** (*Tribunale ordinario*); **надзорен съд** (*Tribunale di sorveglianza* – осъществява надзор върху изпълнението на присъдите); **съд за непълнолетни** (*Tribunale per i minorenni*); **апелативен съд**; **Върховен касационен съд**.

Съгласно правилата на функционалната подсъдност апелативният съд действа като въззивна инстанция по отношение на мировия съд и на трибунала. Той заседава в същия състав като трибунала – трима съдии.

3.1.2. Съдилища със специална компетентност

Освен съдилища с обща компетентност в Италия функционират и съдилища със специална компетентност. Към тази група спадат **съдилищата със съдебни заседатели** (*Corte di Assise*) и **апелативният съд със съдебни заседатели** (*Corte d'assise d'appello*).

Съдилищата със съдебни заседатели разглеждат дела за тежки престъпления. Съдебният състав в тях се състои от двама съдии и шестима съдебни заседатели. Апелативният съд със съдебни заседатели разглежда като въззивна инстанция първоинстанционните решения/присъди на съда със съдебни заседатели. Той също заседава в състав от двама съдии и шестима съдебни заседатели.

Към съдилищата със специална компетентност се отнасят също **Регионалният екологичен съд** (*Tribunale Regionale delle Acque Pubbliche*) и **Върховният екологичен съд** (*Tribunale Superiore delle Acque Pubbliche*). Компетентността на екологичните съдилища се свежда до спорове, относно водните ресурси в Италия, които са държавна собственост.

3.1.3. Върховен касационен съд

Висшата съдебна инстанция по всички дела е Върховният касационен съд. Неговото седалище е в Рим. Юрисдикцията му обхваща територията на цялата страна. Върховният касационен съд се състои от десет отделения – шест наказателни, три граждански и едно за спорове за подсъдност.

Върховният касационен съд е т.нар. “инстанция по право”, а не по същество. Този висш правосъден орган осъществява върховен

съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища.

3.2. Особени юрисдикции

В Италия са създадени и функционират няколко особени юрисдикции.

Административното правосъдие се осъществява от **регионалните административни съдилища** (*Tribunali Amministrativi Regionali*) и на **държавния съвет** (*Consiglio di Stato*). Компетентността на държавния съвет обхваща спорове по отношение изпълнението на държавната служба.

Счетоводната (одитната) юрисдикция се осъществява от т.нар. **счетоводен (одитен) съд** (*Corte dei conti*). Тя обхваща въпроси в сферата на дейност с държавни/общински средства.

С военна юрисдикция разполагат **военните съдилища, военно-апелативните съдилища и надзорните военни съдилища** (*Tribunali Militari di Sorveglianza* – осъществяват надзор върху изпълнението на съдебните актове на предходните две военни инстанции).

С данъчна (фискална) компетентност разполагат **провинциалните и регионалните данъчни комисии**.

4. Прокуратура

Прокуратурата в Италия е част от съдебната власт. Това законодателно решение почива на убеждението, че по този начин най-ефективно се гарантира независимостта на прокурорската институция от останалите държавни власти.

При осъществяване на служебните си задължения прокурорите се подчиняват единствено на закона и действат въз основа на принципа на обективността и безпристрастността.

Прокурорската институция е организирана съгласно принципа на **иерархическото подчинение**.

4.1. Система на прокуратурата

Прокуратурата следва организационно системата на съдилищата. Тя се състои от:

- прокуратура към първоинстанционните съдилища – към магистратския съд, трибунала и съда за непълнолетни;
- прокуратура към апелативния съд – прокуратурата на това ниво не осъществява предварително разследване;
- главна прокуратура към Върховния касационен съд.

Създадени са и специализирани прокуратури като:

- Национална прокуратура "Антимафия" и

- Регионална прокуратура “Антимафия”.

4.2. Правомощия

Основните правомощия на прокурорската институция са сведени до защита на законността, на правата на гражданите и на обществения интерес. Прокуратурата осъществява своите правомощия въз основа на официалното начало. Може да действа и чрез сезиране.

Представителите на прокуратурата вземат участие в граждански дела само в предвидените от закона случаи.

Прокурорите към апелативните съдилища участват в трудовото правораздаване по дела, чийто предмет е индивидуален или колективен трудов спор.

5. Функция по разследване и разследващи органи

5.1. Общи положения в досъдебната фаза на процеса

Прокуратурата е основен субект на наказателния процес по дела от общ характер. Тя е *dominus litis*, т.е. основният орган по ръководство и решаване в досъдебната фаза на процеса. Прокурорът ръководи дейността по предварителното разследване и сам може да извършва процесуално-следствени действия.

Контрол върху дейността по разследването се осъществява от т.нар. съдия по предварителното разследване (“*G.I.P.*”). Това е форма на съдебен контрол върху досъдебната фаза на процеса. Процесуалната фигура на съдията по предварителното разследване е призвана да контролира дейността по разследването с цел да се гарантира неприкосновеността на личността на обвиняемия, от една страна, законосъобразността на процесуално-следствените действия и достоверността на събраните доказателствени материали, които ще се ползват в съдебната фаза на процеса, от друга. Съдията по предварителното разследване взема решение за налагане на мерки на процесуална принуда спрямо обвиняемия, когато счете за необходимо. По искане на прокурора, той се произнася по въпроса за удължаване на наложената вече мярка на процесуална принуда.

5.2. Полицейски органи

Полицейските органи и звена имат различна роля в процеса на разследване по наказателни дела. Тя се определя от техния различен статут и предназначение.

5.2.1. Съдебна полиция

Съдебната полиция е част от изпълнителната власт – намира се в институционална зависимост от **Министерството на правосъдието**. Съгласно чл. 109 от Конституцията нейните служители са на пряко функционално подчинение на магистратите, т.е. на съда и на прокуратурата.

Съдебната полиция е основният орган, който осъществява предварителното разследване по наказателни дела под ръководството и надзора на магистратите.

По-тесни са взаимоотношенията между съдебната полиция и прокурора. Към всяка прокуратура има специално създадени отдели на съдебната полиция. Полицейските служители в тях могат да бъдат отстранявани от длъжност само със съгласието на началника на съответната прокуратура. Така също полицейските служители в отделите към прокуратурата могат да бъдат повишавани в длъжност след предварителната положителна оценка на работата и одобрение от началника на прокуратурата.

5.2.2. Други полицейски органи

Два от най-значимите други полицейски органи са държавната полиция и карабинерите (*Arma dei Carabinieri*).

Държавната полиция е звено към Министерството на вътрешните работи и е призвана да осигурява обществения ред и сигурност.

Карабинерите са обособен орган, един от компонентите на въоръжените сили, директно подчинен на Министерството на отбраната.

Освен тези два полицейски органа в Италия функционират и други, чиято сфера на дейност е по-тясна и специализирана. Към тази група спадат: финансовата полиция – подчинена е на Министерството на финансите; общинската полиция; държавното лесничейство – част от Министерството на земеделието; пенитенциарната полиция – на пряко подчинение на Министерството на правосъдието.

Някои от основните функции на съдебната полиция – най-вече тези, свързани с дейността по разкриване на извършителя на престъплението, могат да бъдат осъществени от всеки един от посочените полицейски органи.

5.2.3. Специализирани звена

В системата на съдебната полиция са изградени и функционират специализирани звена, които разследват определен вид престъпления.

Част от тях е **разследващата дирекция “Антимафия”** (*Direzione Investigativa Antimafia*).

Към специализираните звена спадат и специалните групи от служители на държавната полиция, финансовата полиция и карабинерите. Те провеждат разследването на организираната престъпност.

Създадени са и специализирани отдели на карабинерите, които са на пряко подчинение и контрол на Министерството на здравеопазването и на Министерството на околната среда. Те разследват незаконната дейност в областта на хранително-вкусовата промишленост, както и нарушенията на правилата за опазване на околната среда.